AMSTERDAMSE CAHIERS
VOOR EXEGESE VAN DE BIJBEL EN ZIJN TRADITIES

Cahier 39

1 & 2 SAMUEL

onder redactie van

Joep Dubbink & Klaas Spronk

Redactiecommissie:
Joep Dubbink, Hedda Klip, Nico Riemersma,
Klaas Spronk, Marco Visser, Willien van Wieringen

Amsterdam: SHA
2026

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf v

Trends in het recente onderzoek naar de boeken Samuel (2021–2026) 1
Stephen Germany

Zijn er ooggetuigenverslagen opgenomen in de boeken Samuel? 21
Klaas A.D. Smelik

Samuel, Saul en David als opvolgers van Mozes en de rechters 35
Eveline van Staalduine-Sulman

De ark en de Filistijnen in het ark narratief in 1 Samuel 45
Janneke Stegeman

Samuel en de vraag om een koning: 1 Samuel 8 met zijn context 53
Nico Riemersma

De *bromance* van Jonatan en David: Het narratieve doel van de schets van hun relatie 69
Joep Dubbink

Een ontluisterend verhaal over Saul, Samuel èn David: De diachrone en synchrone interpretatie van 1 Samuel 28 83
Klaas Spronk

Een grens voor de koning: 2 Samuel 6 als kritiek op de religieuze totaalstaat 97
Mirjam Elbers

Rispa in vertaling: Over vertaalopties en queerness – een kleine zoektocht rondom het vertalen van 2 Samuel 3 en 2 Samuel 21 107
Willien van Wieringen

Tamar, de zus die geen dochter mocht zijn: Hoe de verwantschapstermen in 2 Samuel 13 al een indicatie zijn van seksueel misbruik 121
Hedda Klip, samen met Jeanet van 't Licht

De retorische functie van opgangsoffers/brandoffers binnen de bijbelboeken Samuel 133
Jos Hoogstede

Abstracts 147

Tekstregister 152

Personalia 157

WOORD VOORAF

Het was onvermijdelijk dat de boeken Samuel een keer het thema zouden vormen voor een nummer van ACEBT. Het gaat hier immers over grote thema's met bijbels-theologische impact, zoals de lotgevallen van de ark van het verbond, en vooral, de opkomst van het koningschap in Israël. Met recht schreef F.O. van Gennep over 1 Samuel onder de titel *School voor koningen*. De eerste drie artikelen in deze bundel hebben een inleidend karakter.

Het openingsartikel geeft, zoals gebruikelijk, een overzicht over recente trends in het onderzoek naar de boeken Samuel. Het werd geschreven door *Stephen Germany*, die zelf in dit onderzoek actief is en meerdere publicaties op zijn naam heeft. De boeken Samuel blijken onverminderd populair, er verschijnen nog steeds doorwrochte commentaren maar ook artikelen en monografieën. Hij signaleert duidelijk waarneembare trends: meer studies vanuit een literaire of synchrone benadering, en naar verhouding minder over de ontstaansgeschiedenis van de tekst. Ook laat hij zien dat in sommige debatten een vruchteloze polarisatie gaande is, zoals in dat over de vraag of we in de verhalen met historische gebeurtenissen en omstandigheden te maken hebben. Het artikel wordt afgesloten met een uitvoerige literatuurlijst.

Klaas A.D. Smelik is al geruime tijd met de boeken Samuel bezig. Hij promoveerde erop, en publiceerde er al over in het eerste nummer van ACEBT (1980). Hij waagt zich aan het uitdagen van de stelling dat de boeken Samuel in belangrijke mate op ooggetuigenverslagen zouden zijn gebaseerd. Deze stelling, vooral bekend geworden uit een publicatie van Leonard Rost van precies een eeuw geleden, en vaak nagevolgd, roept evenwel vele vragen op. Of ze uiteindelijk houdbaar is, is aan de lezer, maar dit artikel geeft veel te denken.

Ook *Eveline van Staalduine-Sulman* houdt zich bezig met preliminaire vragen. Hoe is de verhouding van deze boeken tot de boeken die er in de canon aan voorafgaan, zoals de Pentateuch en een boek als Rechters? En hoe verhouden zich de hoofdpersonen in de boeken Samuel en hun functies van leider, rechter, priester of profeet tot illustere voorgangers als Mozes en Jozua? De instelling van het koningschap blijkt tot aanzienlijke veranderingen te leiden, waarna de verschillende functies op een andere manier worden gecombineerd en ingevuld.

De volgende artikelen houden zich specifiek bezig met een of meer perikopen uit de boeken Samuel. Die komen in volgorde voorbij. *Janneke Stegeman* schrijft over de ark van het verbond in het Ark Narratief, waarbij de vraag aan de orde komt welke rol de Filistijnen daarin spelen, of liever, toegewezen krijgen. Juist wie niet historiserend leest, stuit op allerlei vragen rond de wijze waarop geschiedenis in de verhalen wordt ingezet om, bijvoorbeeld, de eigenheid en identiteit van de eigen gemeenschap te presenteren. Maar hoe zit het met 'de anderen', bijvoorbeeld de Filistijnen, en hoe werkt dat door tot op de dag van vandaag?

Nico Riemersma onderzoekt 1 Samuel 8, het hoofdstuk waarin het volk vraagt om een koning, en hij analyseert de tekst, met name de reacties van Samuel en van God op dat verzoek. Hij laat zien dat je niet zomaar kunt stellen dat het om een anti-monarchale tekst gaat, daarvoor is het verhaal te gelaagd en te genuanceerd. Evengoed is er met het koningschap in Israël wel iets aan de hand: een koning 'zoals alle volken die hebben' past niet naadloos in de bijbelse denkwereld en heeft altijd kritische begeleiding nodig, bijvoorbeeld van een profeet.

De verhalencyclus over de vriendschap van Jonatan en David heeft altijd de aandacht getrokken van uitleggers, ook van *Joep Dubbink*. Is het een idylle over de ware vriendschap, is het 'eenvoudigweg' onderdeel van het grotere narratief waarin het komende koningschap van David stevig gefundeerd moet worden tegenover mogelijke claims van (aanhangers van) het huis van David, of speelt er meer bij die 'mannenliefde' tussen die twee? Een lastig vraagstuk, omdat de strijd vaak ideologisch geharnast wordt gevoerd. Heeft de tekst ook nog iets te zeggen?

Een geheimzinnig en intrigerend hoofdstuk vormt 1 Samuel 28, het bezoek van Saul aan de vrouw die vaak 'de heks van Endor' is genoemd, waarmee ze meteen al *geframed* werd. *Klaas Spronk* bespreekt de diversiteit aan interpretaties die dit verhaal in de loop der tijd heeft gekregen, en de antwoorden die werden gegeven op de vragen die het oproept: 'Kan dat dan, een dode oproepen?' 'Mag het?' 'Werkt het?' Hij probeert de goede vragen te stellen naar de bedoeling van dit verhaal, dat mede blijk geeft van het ontluisterende einde van het koningschap van het huis van Saul.

De ark komt opnieuw aan bod in het artikel van *Mirjam Elbers*, nu aan de hand van teksten uit 2 Samuel 6 waarin de ark uiteindelijk Jeruzalem bereikt. Ze analyseert de rol van de ark en laat zien dat de lotgevallen van de ark en de hele liturgie daaromheen duidelijk willen maken, dat het koningschap van JHWH een kritische afgrenzing vormt tegenover het koningschap van David, waardoor dat laatste op geen enkele manier kan ontaarden in een 'religieuze totaalstaat'. Politieke theologie, maar een die vanuit de teksten opkomt.

Willien van Wieringen analyseert de korte vermeldingen van Rispa in 2 Samuel 3 en vooral 2 Samuel 21. Door zorgvuldig te kijken naar een aantal vertalingen laat ze zien dat de manier waarop Rispa wordt aangeduid van veel belang is voor haar positionering in het verhaal, iets wat overigens voor veel meer vrouwelijk *en* mannelijke personages in de Bijbel geldt. Haar artikel bevat excursen over *queer reading* en over het begrip *toledot* die het ook interessant maken voor de lezer zónder specifieke interesse in de figuur van Rispa.

Het artikel van *Hedda Klip* over 2 Samuel 13, de verkrachting van Tamar door haar halfbroer Amnon, heeft een enigszins vergelijkbare benadering. Teruggrijpend op haar promotieonderzoek naar geslachtsregisters in de Hebreeuwse Bijbel laat ze zien, hoe alleen al de formele aanduiding van Tamar omineus is en haar eigenlijk al geen kans geeft temidden van vele zonen en broers. De mechanismes rondom seksueel misbruik, zoals manipulatie en onder druk gezet worden om te zwijgen, blijken van alle tijden: de in de tekst opgenomen reacties van *Jeanet van 't Licht*, overlevende van seksueel misbruik, op tekst en uitleg onderstrepen de kracht van dit intense en helaas nog steeds actuele verhaal.

Jos Hoogstede tenslotte schrijft over het עֹלָה ('opgangsoffer'/'brandoffer') binnen de boeken Samuel. De omgang met de offers blijkt een verhaal te vertellen over toewijding aan God, en dat verhaal valt voor de beide offerende koningen, Saul en David, behoorlijk verschillend uit. Ook dit artikel benadrukt, langs een andere weg dan de andere bijdragen, het kwalitatieve onderscheid dat de teksten willen aanbrengen tussen beide koningshuizen.

De redactiecommissie hoopt, dat u aan deze uitgave veel leesplezier zult beleven.

Joep Dubbink en Klaas Spronk

ABSTRACTS

Stephen Germany
Trends in Recent Research on the Books of Samuel (2021–2026)

This article discusses recent research on the books of Samuel, spanning from 2021 to 2026. It begins with a discussion of recent commentaries on Samuel, then turns to a discussion of and evaluation of recent studies according to analytical approach (textual criticism, literary approaches, intertextual approaches, compositional history, historical approaches, comparison with extrabiblical literature, thematic studies, theological and ethical approaches, other hermeneutical approaches, and reception history).

Klaas A.D. Smelik
Do the Books of Samuel Contain Eyewitness Accounts?

The reconstruction of the history of Ancient Israel has been dominated by the concept of the eyewitness account. The books of Samuel, for instance, have been considered as largely based on such accounts. In the authoritative study by Leonhard Rost *Die Überlieferung von der Thronnachfolge Davids* published in 1926, it is argued that two main sources have been used in composing these Bible books, both written by a contemporary of king David and king Solomon, who had access to the testimonies of eyewitnesses. For this reason, there were no objections to relying heavily on the books of Samuel when reconstructing the history of the Early Monarchy. Literary analysis of the narratives found in the books of Samuel, however, suggests that the concept of an eyewitness account is misleading. Due to the literary skill of the authors, it is suggested to the reader that the narrator was present during the events described in the narratives but in reality this was not the case. This different approach considering the biblical account as a piece of literary art has a great impact on our understanding of the Hebrew Bible and also for the reconstruction of the history of Ancient Israel.

Eveline van Staalduine-Sulman
Samuel, Saul, and David as Successors of Moses and the Judges

Anyone who starts reading the Old Testament Canon at Genesis and reaches the books of Samuel will recognize much of the earlier narratives in the birth story of Samuel (1 Sam. 1:1–2:11). The opening chapter of the books of Samuel shows that the history of Israel continues along lines comparable to earlier histories. Two of these lines are strongly emphasized in the chapters that follow (2–14): the line of Moses and his leadership during the Exodus from Egypt, and the line of the judges who, under the guidance of God's Spirit, were capable of strong deeds. The first line focuses primarily on the person of Samuel as Moses' successor, the second more on Saul as the successor of the judges. Afterwards, the line of Moses continues in a more subtle way in the stories of the persecuted David (1 Sam. 15–2 Sam. 1).

Janneke Stegeman

The Ark and the Philistines in the Ark Narrative in 1 Samuel

The so-called *Ark Narrative* (AN) is a fascinating story that raises questions about the nature of the ark and the relationship between YHWH and the ark. One out of many scholars whose attention was drawn to this rich narrative is Klaas Smelik, whose article 'The ark in the Philistine land' was published in the first volume of the 'Amsterdamse Cahiers' in 1980.
According to Smelik the book of Samuel as a whole is an original composition from the period of the Babylonian exile, and the AN projects pressing exilic questions of YHWH's power and presence into Israel's past. In this article is discussed whether such projection of questions of identity onto the ark would not benefit from a more layered perspective on the text: in the texts, the ark became a 'locus of longing.' In addition, it is argued that as exegetes we should also be mindful of the afterlives of (elements in the) texts. In the Dutch context, of particular relevance are the ways in which imaginations of idolatry and of 'Israelites versus Philistines' continue to function.

Nico Riemersma

Samuel and the Request for a King
1 Samuel 8 and its Context

The story of Israel's monarchy begins in 1 Samuel 8. The sentence that sets the story in motion is the appeal by the elders of Israel to Samuel to appoint a king 'for us' 'to judge us like all the other nations'; it is an appeal made on the basis of what the elders regard as problematic: the behaviour of Samuel's sons (v. 5). The person responsible for bringing about the transition from the existing system of judges to the new monarchy is Samuel. This article therefore focuses on him, the central character of the story, and in particular on his reactions (vv. 6, 10–18, 21 and 22.). What 1 Samuel 8 – and the following chapters – certainly seek to convey is (1) that the kingship in Israel is not a divine/sacred institution, (2) that it sprang from human will, (3) is not in keeping with the God of Israel, (4) but was ultimately accepted by everyone (God, the prophets and the people), in the knowledge that this kingship often bears a striking resemblance to the kingships found amongst the nations. This makes prophetic guidance of that type of kingship essential.

Joep Dubbink

The Bromance of Jonathan and David:
The Narrative Aim of the Sketch of their Relationship

Jonathan and David's relationship has attracted a lot of attention over the centuries. It is one of the rare times we find a detailed description of a friendship between two men in the Hebrew Bible. Why is that? The older exegesis has often taken the selfless attitude of Jonathan as a starting point, while critical biblical scholarship tried to show how the series of stories aims to establish the kingship of the house of David even better. During the last two centuries a new aspect has been added, and the question is asked whether the stories do not at least offer hints

for a homoerotic or homosexual interpretation of the relationship of the two 'brothers in arms.' As a result, the debate was strongly ideologized with both sides accusing each other of bias in favour of or against homosexuality. This article tries to weigh the data as honestly as possible and to arrive at a plausible answer to the question, why the author wrote the story the way he did, and what ideas he tried to convey to his audience.

Klaas Spronk
A Shocking Story about Saul, Samuel and David:
The Diachronic versus the Synchronic Interpretation of 1 Samuel 28

The survey of the history of interpretation shows the very different answers given to the questions about the reality of the necromancy and about how to judge Saul's actions. The problem of the seemingly contradictory chronological data at the beginning of chapter 28 compared with those at the beginning of chapter 29 is discussed by presenting and evaluating the work of Walter Dietrich's diachronic approach versus Jan Fokkelman's synchronic approach to the texts. It is concluded that the best way to explain the inconsistencies is to assume that they have a meaningful function in the text, leading to the insight that the story is primarily about the contrast between the events around Saul in chapter 28 and the simultaneous events around David in chapters 29-30, emphasizing the stark contrast between Saul seeking divine counsel through necromancy to the ease with which David communicates directly with God.

Mirjam Elbers
A Limit for the King:
2 Samuel 6 as a Critique of the Religious Total State

This article offers a political reading of the story of 2 Samuel 6, in which King David seeks to bring the Ark of the Covenant into Jerusalem, as a 'jewel to his crown', legitimating royal authority. Drawing on Jan Assmann's observation concerning the distinctively political character of Mosaic monotheism, this article argues that the narrative demonstrates the boundaries of leadership in Israel to exert control over YHWH, whether through religious or political means.

The analysis eventually compares this episode with the account of Moses, the other principal leader of the Israelites, who is eventually denied access to the land. Rather than interpreting these two narratives – historically or psychologically – as tragic, this article contends that both convey a hopeful and liberating message: within Israel, leadership can be critiqued on the basis of the Torah itself. This interpretative approach brings to light the profound biblical criticism of both religious and political authority, even where such authority claims to represent YHWH.

Willien van Wieringen
Rizpah in Translation:
About Translation Options and Queerness,
a Little Research into Translations of 2 Samuel 3 and 2 Samuel 21

Does a queer reading provide new insight regarding the story of Rizpah in 2 Samuel? Most comments focus on sectional reading (Rizpah's identity, the familial line of the daughter, the relational-functional line of the concubine). From the placement of the different sections relative to each other, it can be seen that the familial line takes precedence over the relational-functional line. This highlights the relationship between Rizpah and Saul, which is less important than the relationship between Rizpah and Abijah. Perhaps this can be extended to the statement that blood ties take precedence over relational ties. It can be debated whether this counts as a queer reading, because it is so obvious, and queer reading usually seeks something unfamiliar in the text that is relevant for today's reader and crosses boundaries such as binarity, sexuality, and gender. On the other hand, the search did yield something: looking at intersectionality. In any case, a distinction should be made between sections in the world of the source language and in the world of the target language in order to arrive at an interpretation that does the Hebrew text the most justice.

Hedda Klip, and Jeanet 't Licht

Tamar, the Sister who was not Allowed to be a Daughter:
How the Kinship Terms in 2 Samuel 13
Already Indicate Sexual Abuse

In this article we focus on II Samuel 13:1-22, the tragic story of the rape of Tamar by her half-brother Amnon. The genealogical position of Tamar is weak from the beginning. As a sister she is wedged between two sons of David with no direct link to her father. We reflect on the significant use of genealogical terms as sister, brother and father and on the absence of daughter. At the end of the text, Tamar is silenced by Absalom. The other male characters in the story, Jonadab and David, either contribute to the abuse or condone it. Jeanet van 't Licht, a survivor of sexual abuse, reflects on the biblical text in separate comments. She describes the lack of justice and the silencing of Tamar as a second rape. It is our mutual hope that this story will no longer be ignored but used in churches to give voice to Tamar and to survivors of sexual abuse.

Jos Hoogstede

The Rhetorical Function of Ascension Offerings/Burnt Offerings within the Books of Samuel

עֹלָה ('ascension offering'/'burnt offering') is the most prominent sacrificial type in the OT. In this article, its rhetorical function within the Books of Samuel is explored. עֹלָה occurs at key points, and the narrative dynamic behind it is examined, namely at the return of the ark from the Philistines (1 Sam 6:14-15), at the first Israelite national act of repentance, led by Samuel (7:9-10), in the context of Saul's installation (10:8) and rejection as king (13:9[*2x*],10,12; 15:22), at the entrance of the ark into Jerusalem, with king David acting as a priest (2 Sam 6:17-18), and, finally, at the end, with a contrite David wholeheartedly serving Yhwh (24:22,24,25). Thus, עֹלָה shapes the narrative, especially since the theme of sacrifice forms an inclusio, as offerings are already mentioned in 1 Samuel 1:3,4. Recurring themes like devotion and confession are compared and contrasted to find out what עֹלָה rhetorically confers in the covenantal relationship between YHWH and Israel.